

Statsminister Jan P. Syse

Høyres sentralstyre

28. november 1989

HVA REGJERINGEN VIL

"Ingen kursendring", sier noen av dem som kritiserer Regjeringens politikk. "En ny og farlig linje", sier andre. Jeg har lagt merke til at hver enkelt innstramming i budsjettet omtales som katastrofal, mens summen av innstrammingene omtales som bagatellmessig. (Dette er et av de sjeldne tilfellene da hver av delene er større enn helheten. Men så ser da politiske regnestykker gjerne anderledes ut enn annen matematikk.)

De som sier "ingen kursendring" sier som så: Regjeringen strammer riktignok inn den forrige regjeringens budsjettforslag med 3,1 milliarder kroner. Men 3,1 milliarder er jo ikke mer enn 1 prosent av hele budsjettet. Det er så smått at man like gjerne kunne la være. Men en slik tankegang er meningsløs:

For det første er det ikke selvsagt å stramme inn på offentlige utgifter. Det er uvanlig. Ingen ny regjering har strammet så hardt inn på et fremlagt budsjettforslag som vi gjør nå i høst. Brundtland-regjeringen gjorde et stort nummer av sin "snu-operasjon". De strammet inn utgiftssiden med 0,5 milliarder. Vi starter med en innstramming på over 3 milliarder.

For det annet må spørsmålet være om man arbeider i riktig eller gal ende av problemene. Det er forskjell på å gjøre et underskudd mindre eller større. Vi gjør det mindre.

For det tredje blir Stortingets budsjettbehandling strammere fordi vår Regjering holder igjen. (Selvom jeg gjerne skulle ha sett at Stortinget var like opptatt av innsparinger som av påplusninger.)

Arbeiderparti-regjeringens budsjettforslag var et signal til å bruke mer penger. Vårt budsjett er et signal om å bruke mindre penger.

For det fjerde vil vi fortsette å arbeide i riktig ende av problemene. Hvert enkelt skritt blir til sammen en stor distanse, forutsatt at man hele tiden går i samme retning, og har klart for seg hvor man vil. Det er spørsmål om konsekvens.

Arbeiderparti-regjeringen manglet konsekvens. Det blir den hardeste dommen over den. Brundtland strammet inn i privat sektor, men nesten ikke i de offentlige budsjetter, som trengte det mest. Og i sitt siste budsjett oppga hun enhver innstramming.

Jo, vi vil ha kursendring, og vi vil ha system i kursendringen. Å snu økonomien er som å snu en supertanker. Det er ikke gjort på minuttet. Og det skal gjøres uten at båten grunnstøter. Det må gjøres tålmodig, og fremfor alt systematisk. Et lands økonomi er sånn.

Vi har bundet oss til å holde orden i økonomien, til ikke å svekke budsjettbalansen i løpet av budsjettåret. Dette er en kraftig omlegging i forhold til tilstandene under regjeringen Brundtland.

Hvorfor vil vi ha kursendring? Hvor vil vi hen? Det har med langt mer enn økonomi å gjøre. Men økonomien skal gi oss redskapene, så derfor starter jeg med den.

Jeg er glad for at Arbeiderpartiets finansminister, Gunnar Berge, nå trekker tilbake de provoserende uttalelser han kom med om lønnsoppgjøret i forrige uke.

Jeg bad Berge overveie hvor farlige slike uttalelser var i en vanskelig tid for landet. Dagbladet kalte dem "å helle bensin på bålet". Derfor er det betryggende at Berge har moderert seg. Nå sier han, som jeg selv, at det ville være en ulykke hvis omkostningsutviklingen i Norge ble verre enn i andre land. Og at en lønnsøkning utover 3-4 prosent ikke er forsvarlig.

Det er viktig at vi ser likt på dette.

Men Berge påstår stadig at den borgerlige regjeringens budsjettopplegg har gjort tariffoppgjøret vanskeligere. Det samme sier fru Harlem Brundtland. Men det er feil, uansett hvor mange ganger påstanden blir gjentatt.

Vi har strammet inn budsjettet og gjort budsjettbalansen bedre. Det vil dempe pris- og rentepresset, og forsvare kronen. I den grad dette virker inn på lønnsoppgjøret, vil det gjøre grunnlaget bedre, ikke dårligere.

Det samme gjelder for skattelettelsene i budsjettet. Når vi senker marginals-katten, er det fordi høy beskatning av inntekt i dag virker negativt på økonomien. Det bremser veksten og hemmer arbeidsinnsatsen. Da må vi gjøre noe med skattenivået, og det har Regjeringen gjort.

Det er riktig at de som er hardest rammet av marginalskattene får størst umiddelbar fordel når skatten senkes. Men lønnsoppgjøret blir ikke vanskeligere av

den grunn. Lønnsforhandlinger dreier seg om disponibel inntekt - altså om hva folk har igjen etter skatt. Dermed må skattelettelse nå i høst påvirke de lønns-tillegg som gis til våren. De lønnstager-grupper som har fått størst bedring av sin disponible inntekt gjennom skattelettelse, har til gjengjeld mindre krav på lønnstillegg.

Vi skal nå tilbake til et system med frie forhandlinger, slik det bør være. Men lønnskravene som er varslet er langt høyere enn norsk økonomi kan tåle. Hvis de ble innfridd, ville de uvegerlig slå ut i økte priser, dårligere konkurransevne og dermed tapte arbeidsplasser. Jeg tror egentlig at alle innser dette.

Store lønnstillegg som det ikke finnes dekning for, vil dessuten ramme arbeidsplassene, og gjøre det dobbelt vanskelig å få dem som går ledige i arbeide igjen.

Derimot vil et moderat lønnsoppgjør være hjelp til selvhjelp, både for arbeidstakerne, bedriftene og landet som helhet.

Vi må være klar over at et hvert signal om at norsk økonomi kan komme ut av kontroll, skaper øyeblikkelige problemer. Det slår ut i form av øket rentepress og svekkelse av den norske kronen. Det må være en felles oppgave å redusere faren for en slik utvikling.

Norsk økonomi er i alvorlig ubalanse. Den offentlige andelen er altfor stor, og under Arbeiderpartiets 3 år vokste den videre, fra 46 til 51 prosent. Dette kan ikke fortsette. Vi kan bare få ny vekst i næringslivet - og lønnsomme arbeidsplasser - hvis vi styrker den private sektoren. I årene fremover har vi som mål - for å sitere Lysebu-erklæringen - at "veksten i det offentlige forbruket blir svakere enn veksten i nasjonalinntekten."

Dette er ikke et fromt ønske, men en forpliktelse. En nødvendig forpliktelse. Det samlede offentlige forbruket er i dag så stort at det hemmer veksten i norsk økonomi. Da må vi gjøre noe med det.

Hva er våre viktigste oppgaver? Jeg vil særlig peke på følgende:

- Vi må få statsbudsjettet i bedre balanse. Vi har arvet en økonomi som aldeles ikke var i orden, og et offentlig forbruk som i faretruende grad er basert på bruken av oljeinntekter. Det kan ikke fortsette. Derfor må Høyre minne om at økte krav til offentlig innsats fra nå av må tas fra annen offentlig innsats. Eller - ikke minst - ved å få mer ut av hver krone. Det blir en hovedoppgave for Kristin Clemets nye Arbeids- og administrasjonsdepartement.

- Vi må la den private sektor få mer i forhold til offentlig sektor. Hvis ikke, får vi ikke vekst i økonomien, og uten vekst får vi ikke bukt med arbeidsløsheten. Dette er utfordringen til finansminister Arne Skauge, næringsminister Petter Thomassen og - igjen - til arbeidsministeren.

- Vi må bidra til et moderat lønnsoppgjør - med frie forhandlinger, ikke med lønnslov. Høyre må hamre inn at Regjeringen ikke har vanskeliggjort oppgjøret, slik Arbeiderpartiet gjerne vil påstå. De endringene vi har gjort, bidrar til å dempe rente- og prispresset, og til å beskytte kronekursen. Reduksjonene i marginalskatten bidrar til å stimulere arbeidsinnsatsen. Det er et tiltak for ny vekst i økonomien, og dermed for en bedre inntektsutvikling på sikt. Vi har også sagt klart ifra at de som får størst skattelettelse, har minst krav på nye lønnstillegg.

Vi må legge grunnlaget for en ny fremtid i nord, særlig Finnmark som er hardest rammet av ressurskrisen.

Løsningen på problemene må finnes av befolkningen selv. Men vi vil skape en tiltakssone hvor vilkårene er slik at de oppmuntrer til ny innsats. Da jeg var der oppe i forrige uke, møtte jeg sentrale Ap-politikere som var enige med oss og ikke med Arbeiderpartiet om hvordan dette skulle gripes an.

- Vi må skape større trygghet i hverdagen. Justisminister Else Bugge Fougner vil si mer om dette. Men mange av problemene ligger i grenselandet mellom Justis-, Sosial- og Familiedepartementet. Derfor utvikler vi et samarbeide mellom disse tre.

- Vi må få bukt med køene i helsevesenet. Derfor strammer sosialminister Wenche Frogn Sellæg inn på misbruk og arbeider med tiltak for å bedre effektiviteten i hele helsevesenet.

- Vi skal føre en aktiv Europa-politikk. Dere har utvilsomt registrert at alle de som har talt om passivitet og handlingslammelse ikke har latt høre fra seg etter Kaci Kullman Fives redegjørelse i Stortinget forrige fredag.

- Vi satser på å bedre kvaliteten i hele undervisningssystemet, og styrke forskningsinnsatsen.

Vi har nok å gjøre.